

Türkiyet Cümhuriyeti ve Yugoslavya Kırallığı arasında Belgratta 27 ikinci teşrin 1933 te imzalanan dostluk, ademi tecavüz, hakem ve uzlaşma muahedesinin tasdikına dair kanun

(Resmî Gazete ile neşir ve ilân : 13/III/1934 - Sayı : 2652)

No.
2386

Kabul tarihi
6 - III - 1934

BİRİNCİ MADDE — Türkiye ile Yugoslavya arasında 27 ikinci teşrin 1933 te imzalanan dostluk, ademi tecavüz, hakem ve uzlaşma muahedesini kabul ve tasdik edilmiştir.

İKİNCİ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanun hükümlerinin tatbikına Hariciye vekili memurdur.

8 mart 1934

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ İLE YUĞOSLAVYA KIRALLIĞI ARASINDA MÜNAKİT DOSTLUK, ADEMİ TECAVÜZ, ADLİ TESVİYE, HAKEM VE UZLAŞMA MUAHEDESİ

Türkiye Reisiçümhuru Hazretleriyle Haşmetlû Yugoslavya Kıralları;
Umumî Sulhun bakasına aynı derecede bağılı olarak;

İki memleket arasında çıkabilecek ihtilâfların muslihane tarzı tesviyesini hazırlamak suretile Türkiye ile Yugoslavyanın umumî sulhun devamı emrinde mütekabil bir itimat fikri ile teşriki mesai etmeleri lüzumuna kani bulunarak;

İki Devletin de, harbe müracaat olunmamasına mütedair 27 ağustos 1928 tarihli Paris misakını imza etmiş olduğunu göz önünde bulundurarak;

Türkiye ile Yugoslavya arasında mevcut olan ve kendilerince istikbal için bir zaman teşkil eden dostluk bağlarını, iki memleketin müşterek menfaatleri namına, kuvvetlendirmek arzusu ile;

Aralarında bir dostluk, ademi tecavüz, adlî tesviye, hakem ve uzlaşma muahedesini, aktine karar vermişler ve bu hususta;

Türkiye Reisiçümhuru Hazretleri
Hariciye vekili Dr. Tevfik Rüştü Beyefendi Hazretlerini,

Haşmetlû Yugoslavya Kıralları:
Hariciye Nazırı Mr. Bogolioub Jevtich Hazretlerini murahhas tayin etmişlerdir.

Mezkûr murahhaslar usulü dairesinde tanzim edilmiş oldukları görülen salâhiyetnamelerini teati ettikten sonra aşağıki ahkâmı tekarrür ettirmişlerdir:

Madde — 1

Yüksek Âkit Taraflar, Türkiye Cümhuriyeti ile Yugoslavya Kırallığı arasında tehaddüs eden ve alelâde diplomasi yollarile makul bir mühlet içinde halledilmemiş olan her hangi bir dava ve ihtilâfın tesviyesini, sulh yolu ve işbu muahedede derpiş edilen usuller haricinde hiç bir suretle aramamayı mütekabilen taahhüt ederler.

Yüksek Âkit taraflar birbirlerine karşı harbe, millî siyasetlerinin bir vasıtası olarak, müracaat etmemeyi ve âhar tarafından iki memleketten birine karşı yapılmasına teşebbüs edilecek her hangi bir taarruzu veya taarruza iştirak veya ikisinden birine karşı tevcih edilmiş her hangi bir taaruzkâr itilâfı ret ve takbih etmeyi taahhüt ederler.

Fasıl : I

Madde — 2

Türkiye Cümhuriyeti ile Yugoslava Hükûmeti, alelâde diplomasi yollarile dostane bir tesviyeye raptedilmeyen ve diğer bir suretle itilâfa bağlanmayan yekdiğerinden bir hak mutalebesine müteallik davaları zirde izah edilen şekilde ya Beynelmîlel daimî adalet divanına veya bir hakem mahkemesine tevdi eylemeği taahhüt ederler. Bunlar betahsis âtideki noktaları istihdaf edenlerdir:

- 1 - Bir muahedenin tefsiri;
- 2 - Beynelmîlel hukuka müteallik her hangi bir mesele;
- 3 - Tahakkuk ettiği takdirde beynelmîlel bir taahhüdün ihlâlini tazammun edecek olan her hangi bir vakarın sübutu;
- 4 - Böyle bir ihlâlden dolayı terettüp edecek tazminatın nevi ve vüsati.

Tesviyeleri, Yüksek Âkit taraflar arasında merî diğer mukavelelerle bir usulü mahsusa raptedilmiş olan ihtilâflar, yine o mukaveleler ahkâmı mucibince hal ve tesviye olunacaktır.

Madde — 3

İşbu taahhüt âtideki ihtilâfata şamil değildir;

- 1 - Bu muahedeye tekaddüm eden vakalardan mütehassıl ihtilâflar;
- 2 - Âkitlerden birisinin kanaatinece hukuku düvel prensiplerine tevfikân munhasıran kendi hükümrânisi dairesindeki mesailden mütevellit bulunan veya aralarında merî muahedeler ahkâmınca her birinin salâhiyeti munhasırası çerçevesinde kalan ihtilâflar. Şu kadar var ki diğer taraf, buna muhalif kanaatte bulunduğu takdirde, ihtilâfın taraflardan birinin salâhiyeti munhasırası dahilinde olup olmadığı meselesini evvel emirde Beynelmîlel daimî adalet divanı tarafından karara bağlanılabilecektir;
- 3 - Tarafların arazi vaziyetine müteallik ihtilâflar;

Madde — 4

Mevzuu, taraflardan birinin dahilî kanunları mucibince, o taraf mehakiminin salâhiyeti dairesinde kalan bir ihtilâfın işbu muahdede derpiş edilmiş usule tatbırı için millî mahkemenin makul mühletler dahilinde kazaî hükmünü vermesi ve bu hükmün kaziyei muhkeme kuvvetini iktisap etmiş olması lâzımdır.

Keza idarî makamatın salâhiyeti dairesinde bulunan bir ihtilâf mevzubahs oluyorsa bu ihtilâf salâhiyettar makam tarafından makul bir mühlet içinde bu hususta katî bir karar ittihaz edilmeden evvel işbu muahdede derpiş edilen muhtelif usullere tatbik edilemeyecektir.

Böyle bir hal tahaddüsünde işbu muahdede derpiş edilen usullere müracaat etmek isteyen Taraf yukarıda mezkûr karardan itibaren bir senelik bir mühlet içinde bu niyetini diğer Tarafa tebliğ edecektir.

Madde — 5

a) İkinci maddede mevzubahs Hakem mahkemesi beş azadan mürekkep olacaktır. Taraflardan her birisi bunlardan bir azayı tayin edecek ve bunu kendi tebaası arasından seçebilecektir.

Diğer iki hakemler ile hakemi alehakem âhar Devlet tebaası arasından olmak üzere iki tarafın muvafakatile intihap edilecektir.

Bu sonuncuların başka başka milliyetlere mensup olmaları, daimî ikametgâhlarının Traflar arzisi dahilinde bulunmaması ve bunların hizmetlerinde de olmamaları lâzımdır.

b) 1. Hakem teşkili hakkında taraflardan birisinin diğetine yapacağı tekliften itibaren üç aylık bir mühlet içinde Hakem Mahkemesinin azaları tayin edilmiş bulunmazsa icap eden tayinlerin ifası iki tarafın muvafakatile bir üçüncü devlete tevdi olunacaktır.

2. Bu hususta itilâf edilmediği takdirde Taraflardan her birisi istediği bir diğere Devleti gösterecek ve icap eden tayinler Beynelmîlel Daimî Adalet Divanı Reisi tarafından icra olunacaktır. Müşarünileyhin memnuiyeti takdirinde veya Taraflardan birisinin tebaasından bulunuyorsa, tayinler, İkinci Reis tarafından yapılacaktır. Bunun dahi memnuiyeti halinde veya Taraflardan birisinin tebaasından ise, tayinler, Taraflardan birisinin tebaası bulunmayan mezkûr Divan azasının en yaşlısı tarafından yapılır.

c) - Vefat veya istifa veya her hangi diğere bir memnuiyet hasebile inhilâl edecek azalıklara intihap keyfiyeti de balâdaki usul dairesinde ve en kısa bir müddet içinde cereyan edecektir.

d) - İki Yüksek Âkit taraflar, ihtilâfı hakem mahkemesine tevdi hususunda mutabık kaldıkları takdirde, aynı zamanda ihtilâfın mevzuunu ve takip edilecek usulü tesbit eden bir tahkimname kaleme alacaklardır.

Bu tahkimnamede balâdaki bentte zikredilen nikat hakkındaki izahat ve tasrihat gayri kâfi ise bu hususta beynelmîlel ihtilâfatın muslihane haline mütedair 18 teşrinievvel 1907 tarihli La Haye Mukavelenamesi ahkâmı, lüzumu mertebesinde, tatbik edilecektir.

Tahkimnamenin sükûtu halinde, mahkeme, Beynelmîlel Daimî Adalet Divanı statüsününün 38 inci maddesinde tadat edilen esas kaideleri tatbik edecektir.

Madde — 6

Beynelmîlel Daimî Adalet Divanı huzurunda veya Hakem mahkemesi nezdinde her hangi bir usule ve muameleye girişilmeden evvel ihtilâf, bir uzlaşmayı temin maksadile, Âkitlerin muvafakatile işbu Muahede mucibince teşkil edilen Daimî Uzlaşma komisyonuna tevdi edilebilecektir.

Madde — 7

Hükmü adli veya hakemî ihtilaf halinde bulunan Taraflardan birisine tâbi bir adli makamın veya her hangi bir makamın ittihaz ettiği bir kararın veya emrettiği bir tedbirin hukuku düvele kısmen veya tamamen muhalif bulunduğuna karar verdiği takdirde ve işbu Tarafın hukuku esasıyesi bu karar veya tedbirin netayicini aneak nâkâfi bir surette bertaraf etmek imkânlarını bahşeylediği halde, Taraflar, zarar gören Tarafa hükmü adli veya hakemî ile muhik bir tazminat itası hususunda müttefiktirler.

Fasıl : II

Madde — 8

Yüksek Âkit Tarafların aralarında bir ihtilâfa badi olup bunlarca alelâde diplomasi yollarile ve dostane bir surette halledilmemiş olan ve işbu muahedenin ikinci maddesinde derpiş edilen şekilde bir karar ile halli mümkün olmayan ve Âkitler arasında meri bir muahede ile bir usulü tesviyeye tâbi tutulmaları derpiş edilmemiş olan bütün meseleler Daimî uzlaşma komisyonuna havale edilecek ve bu komisyonun vazifesi Taraflara şayanı kabul bir şekli tesviye teklifinden ve her halde bir rapor tevdiinden ibaret olacaktır.

Komisyonun tevdi edilecek istida hakkında Taraflar arasında itilâf husul bulmadığı takdirde bunlardan biri veya diğere mukabil Tarafa bir ay evvel ihbarı keyfite etmek şartile meseleyi doğrudan doğruya mezkûr komisyonun tevdi etmek hakkını haiz olacaktır.

Madde — 9

İşbu Muahdede zikredilen daimî Uzlaşma komisyonu beş azadan mürekkep olacak ve bunlar berveçhizir intihap edilecektir: Yüksek Âkit Taraflardan her birisi kendi tebeaları arasından birer komiser intihap ve tayin edecekler ve diğer üç komiseri de ahar Devletler tebeası arasından iki Tarafın muvafakatile intihap eyleyeceklerdir; bu üç komiser muhtelif milliyetlere mensup olacaktır. Yüksek Âkit Taraflar, Komisyon Reisini, bunlar arasından intihap edeceklerdir.

Komiserlerin memuriyeti üç sene sürer. Tekrar intihapları caizdir. Müstereken intihap edilen komiserler memuriyetlerinin inkızasından evvel Âkit tarafların muvafakatile tebdil edilebilecektir. Keza Taraflardan her birisi kendi tarafından tayin edilmiş olan komiseri her zaman tebdil etmek hakkını haiz olacaktır. Maahaza tebdil edilmiş olan komiserler derdesti rüyet olan işlerin tesviyesine kadar vazifelerine devam edeceklerdir.

Vefat, istifa, tebdil veya her hangi muvakkat memnuiyet hasebile açılacak münhallere, sürati mümkününe ile ve her halde üç ay geçmeyen bir müddet içinde yeni tayinler icra olunacak ve bu hususta tayinler için terkip edilen usul tatbik edilecektir.

Madde — 10

Daimî uzlaşma komisyonu, işbu muahedenin musaddak nüshalarının tasdikını takip eden altı ay içinde teşkil edilecektir.

İşbu mühlet içinde müstereken intihabı lâzımgelen azaların tayini ikmal edilmemiş veya mesele tebdilden ibaret ise münhal vukuundan itibaren üç ay içinde tayin vuku bulmamış ise diğer birisinin iraesinde ittifak hâsil olmadığı takdirde icap eden tayinleri icra eylemesi İsviçre Konfederasyonu Reisinden iltimas olunacaktır.

Madde — 11

Daimî uzlaşma komisyonunun meseleye vaziyet etmesi ahvale göre altıncı veya sekizinci maddelerde derpiş olunan şerait dairesinde reise bir talepname tevdi ile olur.

İhtilâf mevzuunun mücemelen izahını ihtiva edecek olan talepname, bir uzlaşmaya müncer olacak her türlü tedbirlere tevessül etmek için komisyonu daveti tazammun edecektir.

Talepname Taraflardan yalnız biri canibinden tevdi ediliyorsa tevdi eden Taraf bunu bilâ mühlet diğer Tarafa dahi tebliğ edecektir.

Madde — 12

Yüksek Âkit Taraflardan birisi Daimî uzlaşma komisyonuna bir ihtilâf tevdi ettiği tarihten itibaren on beş günlük müddet içinde Taraflardan her birisi bu ihtilâfın tetkikine mahsus olmak üzere kendi komiserinin yerine mevzubahs maddede ihtisası olan diğer bir şahsiyet ikame edebilecektir.

Bu haktan istifade eden Taraf keyfiyeti derhal diğer Tarafa tebliğ edecektir. O Taraf da tebliğin kendisine vürut ettiği tarihten itibaren on beş günlük bir mühlet içinde aynı suretle hareket etmeğe salâhiyettar olacaktır.

Madde — 13

Daimî Uzlaşma Komisyonunun vazifesi muhtelifünfih meseleleri tenvir etmekten, bunun için müfit olacak bütün malûmatı tahkikat tarîkile ve sair suretle cemetmekten ve Tarafların uzlaşmasına çalışmaktan ibaret olacaktır. Meseleyi tetkik ettikten sonra muvafık göreceği uzlaşma şeklini Taraflara tebliğ edebilecek ve icap ederse bu teklife cevap itası için kendilerine bir müddet tayin edebilecektir.

Mesaii hitam bulunduğu zaman Komisyon bu mesainin neticesini muallen bir rapor tanzim edecek ve bunun birer sureti Tarafların her birisine tevdi olunacaktır.

Taraflar, Komisyonun serdedeceği hukukî, filî ve sair mülâhazat ile hiç bir zaman mukayyet olmayacaklardır.

Taraflarca başka türlü bir karar ittihaz edilmedikçe Komisyonun mesaisi ihtilâfın kendisine tevdi edildiği günden itibaren altı aylık bir müddet içinde bitmiş olacaktır.

Madde — 14

Aksi sureti mahsusada kararlaştırılmadıkça Daimî Uzlaşma Komisyonu, usulünü bizzat tesbit edecek ve bu usul her halde vicahî olacaktır. Yapacağı tahkikatta Komisyon ittifakı âra ile başka türlü bir karar ittihaz etmediği takdirde beynelmilel ihtilâfatın muslihane halline müte-dair 18 teşrinievvel 1907 tarihli La Haye Mukavelenamesinin (Beynelmilel Tahkikat Komisyonları) serlâvhalı üçüncü faslına tevfikân hareket edecektir.

Madde — 15

Daimî Uzlaşma Komisyonu, Tarafeyn arasında hilâfında bir karar olmadıkça Reisi tarafından tayin edilen yerde içtima edecektir. Esnayı tetkikatta işin mahiyetine göre bu suretle tayin edilen makarrin değişmesi icap ediyorsa bu hususta Komisyon ittihazı karar edecektir .

Madde — 16

Daimî Uzlaşma Komisyonu mesaisinin alenî olması Tarafların muvafakatile Komisyonca bu hususta bir karar ittihazile meşruttur.

Yüksek Âkit Taraflar Komisyonun mahsulü mesaisini, birbirlerine danışmadan evvel, neşretmeyi taahhüt ederler.

Madde — 17

Taraflar Daimî Uzlaşma Komisyonu nezdinde, kendileri ile Komisyon arasında tavassut vazifesini görecek Ajanlar marifetile temsil edilecektir; bundan maada bu hususta tayin ettikleri müşavirlerden ve eksperlerin muavenetinden istifade edecekler ve şahadetinden faide memul ettikleri bütün zevatın istima edilmesini talep edebileceklerdir.

Diğer taraftan, Komisyon da, her iki Tarafa mensup Ajanlardan, müşavirlerden, eksperlerden ve kendi Hükümetlerinin rıza ve muvafakatile huzuruna celbini faydalı göreceği her şahıstan şifahî izahat talep etmeğe salâhiyettar olacaktır.

Madde — 18

İşbu muahedenin ahkâmı ile hilâfına bir hüküm olmayan bütün ahvalde Daimî uzlaşma komisyonunun kararları ekseriyeti âra ile ittihaz edilecektir.

Komisyonun, bir ihtilâfın esası hakkında karar ittihaz edebilmesi için bütün azasının usulen davet edilmiş olması ve hiç olmazsa müştereken intihap edilmiş bütün azanın hazır bulunmuş olması lâzımdır.

Madde — 19

Yüksek Âkit Taraflar Daimî uzlaşma komisyonunun mesaisini teshil etmeği ve bilhassa makamı aidesinin buna muavenetini temin etmeği, faideli vesaik ve malûmatı mümkün olduğu mertebe kendisine tedarik etmeği ve arazilerinde şahit veya eksper celp ve istima etmesini ve mahallerine seyahatlerini teshil etmek için tedabiri lâzime ittihaz etmeği taahhüt ederler.

Madde — 20

Daimî uzlaşma komisyonunun mesaisi imtidadınca komiserlerden her birisi Yüksek Âkit Tarafların

müştereken tesbit edeceği miktarda tazminat alacak ve bu tazminat Âkit taraflarca müsavaten tesviye edilecektir.

Ahkâmı umumiye

Madde — 21

İhtilâfın hakemî veya kazaî bir surette halli için muhakemenin cereyana başladığı bütün ahvalde, bhusus Tarafların arasında mütehaddis ihtilâf vukua getirilen veya getirilmek üzere bulunan efalden ise, Statüsünün 41 inci maddesi mucibince hareket eden Daimî Divanı Adalet veyahut hale göre Hakem mahkemesi, ittihazi icap eden muvakkat tedabiri mümkün olduğu kadar kısa bir müddet zarfında bildireceklerdir. Daimî Uzlaşma Komisyonu dahi icap ederse ve Taraflar arasında ittifak şartile aynı suretle hareket edebilecektir.

Yüksek Âkitlerden her birisi Uzlaşma Komisyonu tarafından verilen kararın veya teklif edilecek olan sureti hallerin tatbikına helel getirecek mahiyette olan her hangi bir tedbir ittihazından ve ihtilâfı teşdit veya tevsi edecek mahiyette bir hareketten umumiyetle tevakkî etmeği taahhüt ederler.

Madde — 22

İhtilâfta sair Devletlerin bir alâkası olduğu ahvalde bile işbu Muahede Yüksek Âkit taraflar arasında lâzımütatbik olacaktır.

Madde — 23

İşbu Muahedenin tefsiri hakkında Yüksek Âkit Taraflar arasında tehaddüs edecek her hangi bir ihtilâf, Muahedenin ikinci maddesinde musarrah usule tevfikane beynelmilel Daimî Adalet Divanına arz olunacaktır.

Madde — 24

İşbu muahede tasdik olunacaktır. Tasdiknameler sürati mümkün ile Ankara'da teati edilecektir.

Madde — 25

İşbu Muahede, Tasdiknamelerin teatisi ile beraber mevkiî meriyete girecek ve meriyete dühulünden itibaren 5 senelik bir müddet için muteber olacaktır. Bu müddetin inkızasından 6 ay evvel mefsuhiyeti ilân edilmese, işbu muahede, zımnen 5 senelik yeni bir müddet için teedit edilmiş addolunacak ve bu teedit şekli bu tarzda devam edecektir.

İşbu muahedenin inkızasında ana tebean girilmiş bir dava, Daimî Uzlaşma Komisyonu, Daimî Beynelmîlel Divanı Adalet veya Hakem Mahkemesi huzurunda derdesti rüyet ise ona müteallik usul nihayetine kadar ikmal olunacaktır.

Balâdaki mevaddı teyiden Murahhaslar işbu Muahedeyi imza etmişlerdir.

Belgrat'ta 27 teşrinisani 1933 tarihinde iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Bogolioub Jevtitch

Dr. Tevfik Rüşti

Cümhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası

: 8 - III - 1934 ve 1/860

Bu kanunun neşir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cümhuriyet Reisliğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası

: 8 - III - 1934 ve 4/247

Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cilt ve sayfa numaraları.

Cilt Sayfa
: 20 3,14,17,19:20,21,29:31